№ 55 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 13 **1897** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 13 № 55

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ Թէ Ռուսաստանում և Թէ արտասահմանում 10 րուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը 2 ր., ամսական՝ 1 րուբլի։

Գրել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ։

Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հաշտութեան պայմանները. Ոչ ոք չի զբաղվում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիւղատնտեսական զրոյցներ. [illegible]. Նամակ [illegible]. Նամակ [illegible]. Նամակ [illegible]. Նամակ [illegible]. [illegible]—ԹԱՐՄ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Արկադիոն վանքը.

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հաշտութեան հարցը երևի մեծ դժուարութիւնների պիտի հանդիպի Թէ Կ. Պօլսում և Թէ Աթէնքում. Թիւրքաց մայրաքաղաքում [illegible] մտքին։ Ցունաստանը չէ ուզում վարձատրութիւն տալ, իսկ Թիւրքիան պահանջում է աւելի քան 80 միլիօն, մի գումար, որ երկու անգամ աւելի մեծ է, քան այդ փոքրիկ պետութեան տարեկան եկամուտը։ Աթէնքում դէմ են նոյն իսկ սահմանները ռազմական տեսակէտից փոխելուն, իսկ Կ. Պօլսում պահանջում են միացնել Թեսալիան՝ օսմանեան կայսրութեան հետ,—պայմաններ, որոնք, եթէ չասենք անհաշտելի, բայց, յամենայն դէպս, շատ դժուար հաշտելի են…

Արդ, ով պէտք է կատարի հաշտեցնողի դերը, այն էլ այնպիսի վերին աստիճանի տարբեր պայմաններում։—Եւրոպա՞ն։ Ճշմարիտ է, միացեալ Եւրոպան արդարութիւն է ցոյց տալիս յոյն-թիւրքական հաշտութեան գործի մէջ, յայտարարելով, ինչպէս այդ երեւում է այսօրվայ հեռագրից, որ Թեսալիայի գրաւման մասին խօսք անգամ լինել չէ կարող,—բայց տարաբաղդաբար, Կ. Պօլսում այնքան երես են առել եւրոպական դիպլոմատիայի թուլութիւնից, որ դժուար թէ օսմանեան կառավարութիւնն առանձին երկիւղ զգայ նրա առաջարկութիւններից և զանազան յայտարարերից։ Թիւրքիան լաւ գիտէ թէ ի՞նչ է նշանակում դիպլօմատիական սպառնալիք, ապա թէ ոչ նա իրան թոյլ չէր տայ այդպէս համարձակ կերպով ոտի տակ տալ պատերազմից առաջ իր տուած խօսքը, և մի աննշան յաղթութիւնից յետոյ պահանջել և ահագին տուգանք, և ահագին նահանգ, և ուրիշ զանազան պայմաններ յոյների իրաւունքները սահմանափակելու դիտաւորութեամբ…

Ինքը Եւրոպան պատերազմից առաջ մի քանի անգամ պաշտօնապէս յայտարարեց, որ թոյլ չի տայ ամենափոքր փոփոխութիւն անգամ յոյն-թիւրքական սահմանագծի վրա՝ որպէս զի չը խախտվի status quo,—Եւրոպայի խաղաղութեան այդ միակ գրաւականը։ Բայց նոյն Եւրոպան այժմ հնարաւոր է համարում „սահմանների ուղղումն պատերազմական տեսակէտից“, որ ուրիշ խօսքով կը նշանակի քանդել status quo և երկրի մի յայտնի տարածութիւն յանձնել Թիւրքիային, տալով այդ վարմունքին „սահմանների ուղղումն“ անունը, Յունաստանի ինքնասիրութիւնը չը գրգռելու համար․․ Եւ եթէ միջնորդի, հաշտարարի դեր կատարողը հնարաւոր է համարում խախտել իր խօսքը և փոփոխութիւն առաջ բերել սահմանի վրա, բնականաբար Թիւրքիան, իբրև պահանջող կողմ՝ իրաւունք կը համարի իրան՝ պահանջել մի ամբողջ Թեսալիա, ղեկավարվելով այն խորամանկ քաղաքագիտութեամբ՝ թէ քիչ ստանալու համար հարկաւոր է շատ պահանջել…

Երկու պետութիւնների՝ Յունաստանի և Թիւրքիայի պայմանները այնքան հեռու, այնքան անհաշտ են, որ խաղաղութեան միակ միջոցն է ընդունել status quo ante bellum, հակառակ դէպքում, Եւրոպան կամ պէտք է խեղդի Յունաստանի ձայնը, և կամ պէտք է լիութիւն տայ Թիւրքիայի անհիմն պահանջներին,—որ կը նշանակի գործել մի մեծ անարդարութիւն, անարժան Եւրոպայի անուան և նրա պատմական կոչման։

ՈՉ ՈՔ ՉԻ ԶԲԱՂՎՈՒՄ

Տպագրելով „Մշակի“ էջերում „Գիւղատնտեսական զրոյցներ“ վերնագրով գեղեցիկ յօդուածների շարքը, մենք մեզ թոյլ ենք տալիս մի նկատողութիւն անել Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեանը և Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան։

Թէ „Մշակի“ ծաւալը և թէ այն հարցերը, որոնք այս րոպէիս դրած են մեր առաջ, մեզ դժուարացնում են զբաղվել այդ տեսակ, բուն մասնագիտական, յօդուածների տպագրութեամբ, մանաւանդ, երբ այդ տեսակ յօդուածները մեծ են (իսկ նրանք փոքր լինել չեն կարող, ի նկատի ունենալով շօշափած հարցը). և կարող են կազմել երկար շարք, եթէ մեր յարգելի մասնագէտները՝ գինեգործներ, շերամապէտներ, այգեգործներ և կաթնատնտեսներ՝ ուզենան օգնութեան գալ մեր գիւղական հասարակութեան, ձգտելով պատասխանել այն բոլոր հարցերին, որոնք այժմ մտատանջութիւն են պատճառում գիւղատնտեսութեամբ զբաղվողներին։ Քաղաքական-գրական լրագիրը չէ կարող, և շատ դժուար էլ է լիութիւն տալ զանազան մասնագիտական հարցերին, որոնք իսկապէս պէտք է կազմեն մասնագիտական մամուլի, կամ մասնագիտական նպատակներ ունեցող հիմնարկութիւնների հոգսերի նիւթը։

Այդ տեսակէտից, օրինակ, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը կատարելապէս յանցանք է գործում, երբ չէ տպագրում հայերէն, վրացերէն և թուրքերէն բրօշիւրներ կամ յօդուածներ, որոնք վերաբերէին գիւղատնտեսութեան այնպիսի կարեւոր ճիւղերին, ինչպէս գինեգործութիւնը, շերամապահութիւնը, կաթնատնտեսութիւնը, և կամ այն հիւանդութիւններին, որոնք մեծ վնասներ են տալիս ժողովրդական տնտեսութեան այս կամ ուրիշ ճիւղերին։ Շատ անգամ մենք այդ խնդրի վրա շեշտել ենք և շատ անգամ էլ լսել ենք, որ Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը մտադիր է անել այդ բոլորը, բայց մինչև այժմ էլ այդ ցանկութիւնները մնացին լոկ ցանկութիւններ, իբրև աւելորդ խօսակցութեան նիւթ ընկերութեան դահլիճի չորս պատերի մէջ։ Եթէ ընկերութիւնը չէ կարողանում, կամ չէ ձգտում մատչելի բրօշիւրներով և յօդուածներով ժողովրդի մէջ հարկաւոր գիտելիքներ տարածել, էլ ինչի՞ համար են նրա ժողովների մէջ յարուցվող անվերջ հարցերը և ծրագիրները, որոնք անդամների նեղ շրջանից երբէք դուրս չեն գալիս, ապա ուրեմն չեն դառնում կենդանի գործ՝ ընդունակ ծառայելու անօգնական ժողովրդին…

Նոյնը կարող ենք ասել և Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան մասին։ Անշուշտ գեղեցիկ բան է հաւաքել ժողովրդական աւանդութիւնները, առասպելները, կամ տպագրել Աղնի հնութիւնները, և կամ ահագին փողեր ծախսել գրագէտների միայն զուտ կազմող աշխատութիւնների տպագրութեան վրա,—բայց դրանից աւելի գեղեցիկ և շատ աւելի օգտաւէտ բան է՝ ձեռք մեկնել տնտեսապէս քայքայվող ժողովրդին, մատչելի բրօշիւրներով խորհուրդներ տալով նրան, երբ նա արտասուքը աչքերին չէ իմանում, թէ ինչ անէ, երբ տեսնում է, որ այգին չորանում է, վազերը մեռնում են, շերամը ոչնչանում է, և կամ այս և այն հիւանդութիւնները սպառնում են վերջնականապէս աղքատացնել նրան, զրկելով իր աշխատանքի արդիւնքից… Հասարակական փողերով գոյութիւն ունեցող մի հիմնարկութիւն, ինչպէս է Հրատարակչական ընկերութիւնը, պէտք է վերին աստիճանի զգուշաւոր լինի, և պիտի միշտ աշխատի երբէք կ ա բ ի ն է տ ա յ ի ն բնաւորութիւն չը տալ իր գործունէութեան, այլ միշտ արձագանք տալ ընթացիկ կեանքի կարիքներին, ժողովրդի կենդանի պէտքերին…

Եթէ այդպէս չի վարվի ոչ Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը, ոչ Հրատարակչական ընկերութիւնը, եթէ այդ կ ե ն դ ա ն ի պ ա հ ա ն ջ ն ե ր ի ն արձագանք չեն տայ ոչ ամսագիրները, ոչ մասնագիտական օրգանները,—այն ժամանակ ի՞նչպէս կարող է այդ բոլորին լիութիւն տալ „Մշակը“, որի ոչ ծաւալը և ոչ պրօգրամը այդ չեն ներում։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՐԿԱԴԻՕՆ ՎԱՆՔԸ

(Կրետական տեսարան)

Կրետէի բազմաթիւ վանքերի մէջ ամենամեծը Արկադիօնն է, կրետացիների և առհասարակ յոյների սիրած ուխտատեղին։—Նա շատ հին չէ. շինված է XVII դարում, բայց հռչակ ստացել է մօտ ժամանակներում։ 1866 թւականին ապստամբութիւնը մի անգամ էլ արիւնով հեղեղեց ամբողջ կղզին։ Նոյեմբերի 19-ին այս վանքը, ուր ապաստան էին գտել մի քանի հարիւր կանայք, երեխաներ և ծերեր, երկու օրվայ յամառ դիմադրութիւնից յետոյ, ընկաւ թիւրքերի ձեռքը։ Վանքի այն մասում, ուր հաւաքված էին քրիստոնեաները, կար վառօդի պահեստ։ Վանահայր Գաբրիէլը, տեսնելով որ ամեն ինչ կորած է, մի ձեռքում խաչ բռնած, իսկ միւս ձեռքում ճրագ, վառեց վառօդի տակառը։ Կանանց և երեխաների հետ օդը թռան հազարաւոր թիւրքեր։ Թէ այդ պայթիւնից և թէ թիւրքաց սրերից ու սուիններից կոտորվածների թիւը հասնում են 400—500 հոգի։—Այս հերոսական գործից յետոյ իւրաքանչիւր յոյն պարտք է համարում այցելել հռչակաւոր վանքը։

Ահա ինչպէս է նկարագրում մի յոյն, Ս. Պագանելի, իր ուխտագնացութիւնը։

«Մինչև Արկադիօն վանքը երեք ժամի ճանապարհ է Րէտիմնօից։ Ես ուղեւորվեցի կէսօրից յետոյ, որպէս զի վանք հասնեմ իրիկնապահին։—Դուրս գալով քաղաքի դռներից, մենք առ ժամանակ գնում էինք ծովի ափով, մինչև որ ճանապարհը շուռ եկաւ դէպի բարձր բլուրները, պտոյտներ տալով ձիթենու անտառների և վարած արտերի միջով։ Որքան շատ էինք հեռանում քաղաքից, այնքան որքան մօտենում էինք վանքին, այնքան աւելի սաստկանում էր իմ մէջ յուզմունքը, երբ մտաբերում էի այն սարսափելի դրաման, որ տեղի էր ունեցել վանքում։ Թող իւրաքանչիւրը իրան իմ տեղը դնէ. թող երեւակայէ, որ քայլում է դէպի արիւններկ մոխրակոյտ դարձրած սրբավայրը, ուր մարդը տանջվել է գաղափարի համար, թող նրա առջեւը անցնեն մի շարք ողբերգական տեսարաններ, որոնց տեսել է այս տեղը, մի տեղ, որ լիքն է կողոպուտի և կոտորածի անխօս վըկաների հետքերով և նշխարներով։ Ի՛նչ կմախքներ, գնդակներով ծակծկած և սրերով ջարդած գանգեր, ի՜նչ տխրագեղեցիկ վեհութիւն պիտի տեսնէի ես շուտով, վեհութիւն, որ հիւսված է տանջանքներից և փառքից։ Թող իւրաքանչիւրը նկատի առնի այս ամենը և այն ժամանակ նա կը հասկանայ այն սաստիկ յուզմունքը, որ գերել էր ինձ ամբողջովին։ Ճանապարհը և շրջապատող բնութիւնը, հակառակ իմ մռայլ մտածմունքներին, ուրախարար էին և զուարթ։ Տեսարանները փոխէփոխ հետեւում էին միմեանց. դեռ չը կշտացած այն հիացմունքից, որ պատճառում է մի որ և է ծաղկափթիթ կանաչ մարգի կատարեալ նկարչական գեղեցկութիւնը, փառահեղ երկիրը, որ լիքն է կոյս գեղեցկութիւններով, բացվում է աչքերի առաջ, ծնելով ուրիշ տպաւորութիւններ և դուրս խլելով ուրիշ բացականչութիւններ։ Մեր ոտների տակ երեւում էին հովիտներ, որոնք ծածկված էին պլատանոսի և ձիթենու անտառներով։ Մենք իջնում էինք, կտրում էինք ուրախ հովիտը և, բարձրանալով դիմացի բլուրների վրա, դիտում էինք նոր, աւելի եւ բազմաղան, աւելի տարօրինակ տեսարաններ, երբեմն վայրենի, երբեմն քնքոյշ, բայց միշտ գեղեցիկ տեսարաններ։ Մեր առաջ ցցված էին լեռների ապշեցնող զանգվածները, մեր ետեւում, խորութեան մէջ, մէկը միւսին հետեւելով գլորվում էին ծովի արագ և անթիւ ալիքները։ Նօսր մշուշը սկսեց պատել աւելի ցած սարերի կոնաձև գագաթները։ Այս ու այն կողմ երեւում էին հրաբուղխներ, որոնց կատարների վրա թեթև ծուխ էր գալարվում։ Նրանք յիշեցնում էին կրետացուն, որ իր մայրենի կղզու սարերի նման կրծքի մէջ խոր պահում է հրաբղխային բոց, բայց երբեմն, ինչպէս և այդ հրաբուխները, ժայթքում է բոցը, ամեն ինչ ցնցելով իր շուրջը։

Արեգակը մայր էր մտնում, երբ մենք հասանք երկար և ղառիվայր անդունդին, որի միւս կողմին գտնվում էր Արկադիօն վանքը։ Տեղի միթխարի վեհութիւնը և կուսութիւնը զօրեղ տպաւորութիւն են գործում։ Խորութեան մէջ, ահագին քարերից կազմված տաշտով, ձմեռը վազում է կատաղի վտակը։ Բարձրում սեւ կանչիւններ են արձակում բազէները և այլ գիշատիչ թռչունները, որոնք մի ժամանակ կերակրվել են

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

IV

Օիդիօմ—«Oidum»—Չոռ

Օիդիօմի բժշկելու միջոցը։ Օիդիօմի երեւալու օրից ի վեր, բազմաթիւ նիւթեր են գործադրվել նրանից բժշկելու համար և վերջ ի վերջոյ հաստատապէս ապացուցվել է, որ ծծումբը ամենալաւ դեղն է։ Թէ ինչպէս է լինում, որ ծծումբը ազդում է օիդիօմի վրա, այդ մենք բաց կը թողնենք, որովհետև մասսայի համար դա միանգամայն անհասկանալի կը լինէր։ Սակայն կասենք այսքանը, թէ ծծումբը մեծ մասամբ պէտք է կպած լինի օիդիօմի ըսպօրներին, որպէս զի ոչնչացնի նրանց, թէև ջերմութեան բարեխառնութեան բարձր աստիճանի ազդեցութեան տակ ծծումբի արձակած հոտը նոյնպէս ոչնչացնում է նրանց. և որպէս զի ծծումբը աւելի ևս զօրեղ կերպով ազդի օիդիօմի սպօրների վրա, պէտք է ընտրել իսկ և իսկ ջերմութեան այն աստիճանը, որը նրանց բազմանալուն աւելի է նպաստում, այն է 20° կամ 25° R.

Ինչքան էլ որ ծծումբը համահաւասար փչվի վազերի բոլոր մասերի վրա, այնու ամենայնիւ, կը գտնվեն այնպիսի անկիւններ, որտեղ եղած սպօրները ազատ կը լինեն ծծումբի ազդեցութիւնից։ Այդ սպօրները կամաց կամաց զարգանալով և բազմանալով 20—25 օրում նորից տարածվում և վարակում են ամբողջ վազը և կամ առնուազն նրա յայտնի մասը։ Այդպիսի դէպքերի առաջ գալուն նպաստում են քամին և անձրևները, մանաւանդ եթէ դրանք երևում են ծծումբ չաղ տալու, կամ նրա յաջորդ օրերում։ Ահա այդ է պատճառը, որ մի անգամ ծծումբ փչելով, ըստ մեծի մասին նպատակին հասնել անկարելի է լինում և միշտ էլ անհրաժեշտ է լինում այդ գործողութիւնը կրկնել մի քանի անգամ։ Ծծումբ փչելու օգուտը կրկնակի է. նախ, որ նա փչացնում և ոչնչացնում է օիդիօմի սպօրները, և այդպիսով վազը ազատվում է իր թշնամուց, և երկրորդ, չաղ տուած և կամ փչած ծծումբը վերջ ի վերջոյ թափվում է հողի վրա և ծառայում է իբրև մի պարարտացուցիչ նիւթ, այն է զօրեղացնում և արագացնում է վազի աճումը, տերևներին տալիս է առողջ բոյսին յատուկ մուգ-կանաչ գոյն, և որ գլխաւորն է, շատ է նպաստում խաղողի պլասեռ ծաղիկների բեղմնաւորութեան գործողութեան աջող կատարվելուն, որով և շատացնում է ողկոյզի գիլաների թիւը և նրանց ծաւալը։ Ապացուցված է, որ ծծումբ փչված այգին միշտ էլ տալիս է աւելի առատ բերք, քան այն այգին, որի վրա ծծումբ փչած չէ։ Ծծումբը բերքի վրա բարերար ազդեցութիւն է անում, մանաւանդ այն այգիների վրա, որոնց հողը կրային է (ըսպիտակահող)։ Հարաւային Ֆրանսիայում միշտ էլ ծծումբ են փչում, առանց ուշադրութիւն դարձնելու օիդիօմի երևալուն կամ չերևալուն։

Թէ երբ և քանի անգամ պէտք է ծըծումբ փչել։ Մի փոքր վերևում ասեցինք, որ ինչքան էլ ծծումբը համահաւասար փչվում է վազի բոլոր մասերի վրա, այնու ամենայնիւ, կը գտնվեն այնպիսի անկիւններ, որտեղ օիդիօմի սպօրները եղած կը լինեն, բայց նրանց վրա ծծումբ ընկած չի լինի, որոնք 20—25 օրում կը բազմանան և նորից վազը կը վարակեն—դրա համար էլ պէտք է պարբերաբար, մօտաւորապէս ամիսը մէկ անգամ, ծծումբ փչելու գործողութիւնը կրկնել։

Առաջին անգամ պէտք է ծծումբ փչել այն ժամանակ, երբ վազի նոր բողբոջները (մատղաշ շուերը) հասնում են $1^1/_2$ կամ 2 վերշօկ երկարութեան։ Այդ անգամ ծծումբ փչելն անհրաժեշտ է նոյն իսկ այն ժամանակ, երբ նոյն իսկ օիդիօմի հետք անգամ չը կայ. նախ՝ որ դրանով կարելի է երևելիք օիդիօմի առաջն առնել, կամ յամենայն դէպս թուլացնել. երկրորդ՝ մատղաշ շուերը աւելի ևս օգտվում են և արագ կերպով աճում են։

Մեր մատնանիշ արած միջոցին պէտք է ծըծումբ փչել տաք երկիրներում. իսկ հիւսիսային և սառը կլիմայի տակ գտնված այգիների վրա դա աւելորդ կը լինի, քանի որ ցուրտն ինքն ըստ ինքեան մի զօրեղ արգելք է օիդիօմի բազմանալու դէմ։ Այդպիսի հանգամանքներում գըտնված այգիներում առաջին անգամ ծծումբ պէտք է փչել խաղողի ծաղկելիս։ Մի և նոյն ժամանակամիջոցում և պէտք է ծծումբ փչել տաք երկիրների այգիներում, որն արդէն կը լինի թւով երկրորդը։ Այդ միջոցին ծծումբ փչելն ամենաանհրաժեշտն է և ամենագլխաւորը. առաջին, որ օիդիօմը, տաքութեան շնորհիւ, արագ կերպով աճում է, երկրորդ՝ ծծումբը կարգելի և չի թողնի, որ օիդիօմի սպօրները ընկնեն ողկոյզի ծաղկափնջերի ամանների մէջ, հակառակ դիպուածում ծաղիկները փչանում են և անընդունակ են դառնում բեղմնաւորելու, որի հետևանքը լինում է այն, որ ողկոյզը նօսր է լինում և անզարգացած, իսկ գիլաները մանր, և երրորդ՝ ծծումբը նպաստում է բեղմնաւորութեանը, որը կատարվում է աւելի աջող պայմաններում։ Ուրեմն, հիւսիսային և կամ սառը կլիմայի տակ գտնված այգիների համար ծաղկելու ժամանակ ծծումբ փչելը կը լինի առաջին անգամը։ Կարող է պատահել որ ծաղկելուց առաջ օիդիօմը երևայ. կարող է պատահել դա և այն ժամանակ, երբ դրանից առաջ մի անգամ էլ ծծումբ փչած լինի. այդ դիպուածում չը պէտք է սպասել մինչև որ խաղողը ծաղկի, այլ անմիջապէս պէտք է ծծումբ չաղ տալ։

Ըստ մեծի մասին ծաղկելու միջոցին ծծումբ փչելով էլ գործը վերջանում է։ Սակայն պատահում է և հակառակը—և այդ այն տարիներում, երբ օիդիօմը աւելի տրամադիր է լինում տարածվելու։ Դրա առաջն առնելու համար պէտք է մի անգամ ևս ծծումբ փչել, սակայն պէտք է զգուշանալ, որ այդ կատարվի այգեկութից մի ամիս առաջ, քանի որ ուշ փչած ժամանակ ողկոյզի գիլաների արանքներում մնացած ծծումբը, խաղողը ջարդելիս—տրորելիս խառնվում է շիրի հետ և փչացնում է գինու համը և հոտը։ Երրորդ անգամ ծծումբ չաղ տալը կատարվում է այն ժամանակ, երբ խաղողը սկսում է քաղցրանալ։ Պատահում է նոյն իսկ որ անհրաժեշտ է լինում 4-րդ և նոյն իսկ 5-րդ անգամ ծծումբ չաղ տալ։ Իբրև ընդհանուր օրէնք կասենք, որ «միշտ էլ պէտք է ծծումբ չաղ տալ կամ փչել, երբ պարզ կերպով նկատվում է, որ օիդիօմը կարող է լայն ծաւալ ընդունել»։

Մ. Մուսինեանց

ՄԻՕՐԵԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Այս տարվայ յունվարի 28-ին ամբողջ կայսրութեան մէջ կատարված միօրեայ ժողովրդագրութիւնը Ռուսաստանի ազգաբնակութեան թւի մասին հետևեալ տեղեկութիւններն է տալիս.

Եւրոպական Ռուսաստանի 50 նահանգների ազգաբնակութեան թիւն է . . .	94,188,750
Լեհաստանի 10 նահանգներում .	9,442,590
Կովկասի 11 նահանգներում . .	9,723,553
Սիբիրի 8 նահանգներում . . .	5,731,732
Դաշտային 5 շրջաններում . . .	3,415,174
Թիւրքաստանի և Անդրկասպեան երկրի 3 շրջաններում	4,175,101
Խիվայում և Բուխարայում հպատակներ ռուս	6,412
Գումարն է	126,683,312
Ֆինլանդիայում	2,527,801
Համագումարը . . .	129,211,113

Կովկասի 9,723,553 բնակիչներից՝ 5,129,931 հոգին արական, իսկ 4,593 622 հոգին իգական սեռին են պատկանում, այնպէս որ ամեն մի 100 տղամարդի վրա ընկնում է 89,5 կին։ Աւելորդ չէ յիշել, որ 1885-ին, ուրեմն 12 տարի առաջ, Կովկասի ազգաբնակութեան թիւը 7,284.547 էր։

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐԱՍՈՒԲԱԶԱՐԻՑ

Ապրիլի 20-ին

Ուրախալի երևոյթ է, որ մեր փորձված և յայտնի խմբապետ պ. Կարա-Մուրզան, տասներկու տարի բացակայելուց յետոյ, վերջապէս այցելելով իր հայրենի քաղաքը, յաղթելով ամեն տեսակ արգելքների, կարճ միջոցում, երկու սեռից (մօտաւորապէս 50 հոգուց) մի խումբ պատրաստեց։ Վարժեց, կրթեց խմբի անդամների ձայները, սովորեցրեց նրանց բուն հայկական, ազգային-ժողովրդական երգեր, որոնց մասին գուցէ միայն լսել էին խմբին մասնակցող օրիորդներից և պարոններից շատերը։ Երկու շաբաթվայ ընթացքում իր նորակազմ խմբին 30-ից աւելի ազգային ու ժողովրդական երգեր սովորեցնելով՝ նա միմեանց ետևից տըւեց երկու կօնցերտ։ Այս երկու կօնցերտով, Կարասուբազարի փոքրաթիւ հայ հասարակութիւնը, որ մեծ մասամբ մեր ժողովրդից անջատված է ապրում, գաղափար կազմեց հայկական բառաձայն երգեցողութեան մասին։ Որովհետև այստեղի հայ հասարակութիւնը առաջին անգամն էր բեմից լսում կանոնաւոր հայկական երգեցողութիւն, այդ պատճառով էլ համակրութեան մեծ ցոյցեր արին պ. խըմբապետին. նա մի ընծայ ևս ստացաւ ի նըշան յարգանքի։ Իսկ ինչ վերաբերում է կօնցերտների մուտքին, պէտք է ասենք, այնքան էլ գոհացուցիչ չէր, մանաւանդ երկրորդինը, չը նայելով որ հասարակութեանը արդէն յայտնի էր, որ երկրորդ կօնցերտի զուտ արդիւնքի կէսը հայ-գաղթականների օգտին պիտի տրվի։ Երկրորդ կօնցերտի մուտքի անաջողութիւնը կարելի է վերագրել մեր հասարակութեան մի քանի անդամներին, որոնք զանազան յետին մտքեր ունենալով, չէին բարեհաճել ներկայ գտնվել։ Ժամանակն է, կարծեմ, մի կողմ թողնել դաւանաբանական նեղ հայեացքները և իբրև հայ՝ հասարակական խնդիրներում միասին գործել։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 9-ին

Խոնարհաբար խնդրում եմ շնորհ անէք մի անկիւն տալու «Մշակի» էջերում իմ յետագայ երկտողին։

Օրերումս բարեկամներիցս մէկը հարցրեց ինձ՝ թէ միթէ արդէն Շամախու առաջնորդը մերժել է ձեր Բագու գնալու խնդիրը։—Ո՛չ, պատասխանում եմ։—Ինչպէս թէ ոչ. «Արձագանք»-ի անցեալ համարներից մէկում հրատարակված էր այդ մասին։ Հետաքրքրվելով, որոնեցի և գտայ լրագրի այդ համարը (№ 47), ուր «Բագվայ ծխականների ընդհանուր ժողովը» խորագրով յօդուածում, պ. թղթակիցը գրել էր, որ թեմական առաջնորդ Կարապետ եպիսկոպոսը՝ խօսելով Բագվում նոր քահանայ ունենալու մասին, ի միջի այլոց ասել է... «Շատ մարդիկ, կրթութեան ու անուան տէր մարդիկ արդէն ինձ դիմել են, չեմ ընդունել. նոյն իսկ ուրիշ անուանի քահանայ, թեմական տեսչութիւն արած քահանայ ևս դիմել է, չեմ ընդունել»։

Սրանով յայտնում եմ, որ այդ խօսքերը, երևի, իմ մասին չէին լինի, որովհետև ես երբէք ոչ գրով ու ոչ բանիւ դիմած չեմ Կարապետ եպիսկոպոսին Բագուի քահանայական պաշտօնի համար և ոչ էլ ստացած եմ մերժումն։ Երբէք ինձ թոյլ չէի տայ առաջնորդական պաշտօնով թեմը նոր մտնող Կարապետ սրբազանին՝ այդպիսի խնդիր անելու, քանի որ քահանայ ընտրելու իրաւունքը ծըխականներինն է, և քանի որ Բագուի հայ հասարակութեան լիազօր ներկայացուցիչ պ. Համբարձում Մելիքեան, Էջմիածնից վերադառնալով, պատիւ արեց ինձ անձամբ տեսնելով՝ խօսելու և իմանալու իմ պայմանները, որ երկու էին. մինը՝ որ կատարվի վերջնական ծխաբաժանութիւն և միւսը՝ որ անհովիւ մնացած ծխականները համահաճ ցանկութեամբ ընտրեն և հրաւիրեն ինձ իրանց հովուելու։ Տակաւին ոչ ծխաբաժանութիւնն է կատարվել և ոչ քահանայական ընտրութիւնը։

Մեսրոպ քահանայ Մելեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ վաղը, չորեքշաբթի, մայիսի 14-ին, քաղաքային ուպրավայում մինչև ցերեկվայ ժամը 3-ը կը շարունակեն

մորթած երեխաների և կանանց մասի, իսկ անդունդի ուղղաձիգ և անմատչելի կողերի վրա բուսել են տերևախիտ ծառերի հզօր բները, տարածելով իրանց ծաղկած ճիւղերը խորխորատի վրա և մի քաղցր անուշահոտութեամբ լըցնելով վայրենի ճեղքերը։ Արձագանքը հազար տեղերից յետ է դարձնում առաջին աղաղակը։ Ես գնում էի մի նեղ կածանով. մի րօպէ կանգ առայ, և, թեքվելով դէպի անդունդը, որքան ոյժ ունէի հաւաքեցի և կանչեցի «փառք»։ Հազարաւոր անգամ «փառք» պատասխանեցին ինձ ներքևից։ Փառքով լցված կիրճը սրտաց փառքի անունը և այն ժամանակ, երբ դեռ օդի մէջ կրկնվում էր փառքը հազար անգամ, ես նորից թեքվեցայ անդունդի վրա և էլի կանչեցի. «Նահատակներ»։ Արձագանքը նորից գըրգռեց. «փառքի» և «նահատակների» միացած անունները լըսվեցին անդունդի խորքից, բարձրացան, անցան գագաթներից վեր և, անդրադառնալով մէկիկ մէկիկ ու միասին, հանդարտ և դանդաղ կերպով մարեցան դատարկ տարածութեան մէջ։ Ջրի մի անմատչելի անկիւնում, թփերի և խոտերի մէջ, ես նկատեցի մի հսկեա դափնենի, որ երկիւղածութեամբ դուրս էր սողացել ինչ որ ճեղքից։ Իբրև յաւիտենական փառքի նշան է բուսել դափնենու թուփը այստեղ, ուր տեղի ունեցաւ ինքնազոհութիւնը հայրենիքի համար։ Նրա կարմիր ծաղիկները մարմնացնում էին անմեղ զոհերի թափված արիւնը, իսկ տերևների դառնութիւնը—պաշարվածների դառն մտքերն են, երբ նրանք, անվախ նայելով մահվան դէմքին, աղօթում էին, որ իրանց արիւնը ամրացնէր, վերջապէս, Կրետէի ազատութիւնը, որին այնքան ջերմ փափագում էին։

Մենք հասանք վանքի դռներին այն ժամանակ, երբ գիշերային խաւարը սկսել էր իջնել արդէն երկրի վրա։ Մթագնած երկնակամարի վրա, այնտեղ, բարձրում, մի աստղ փայլփլեց կարմրագոյն լոյս տալով։ Սա չէր Կրետէի աստղը։ Մութը արդէն գրկել էր ամբողջ բնութիւնը։ Մեր դիմաց, քամու աղացի աւերակների մէջ, ես տեսայ թախծալի լոյս, որ խորհրդաւոր կերպով պսպղում էր և համեստութեամբ որոնում էր, կարծես, հայեացքից թաքնվելու տեղ։ Կեանքի փոխարէն այնտեղ բնակվել է մահը։ Այնտեղ ժամանակաւորապէս մնում են, սպասելով աւելի յարմար յուշարձանի, վանքի բակում գտնված և դուրս փորված ոսկորներ. դրանք սրբավայրի պաշտպանների և փրկութիւն որոնող կանանց ու երեխաների ոսկորներն են։ Այնտեղ իր համար ապաստան գտաւ, մի վերջին և անքակտելի ապաստան, արիւնների Ազատութիւնը, բայց այդտեղից էլ քաղցրախօս յիշատակը տալիս է նահատակների անունները և փառքի հետ միացած՝ ծածկում է նրանց ոսկորները։ Մահվան և անմահութեան այդ օթևանը գնացի ես՝ ձեռքումս ճրագ բռնած։ Երկու վարդապետներ ուղեկցում էին ինձ։ Մենք իջանք փտած սանդուղքով և ներս մտանք։ Դատարկութիւնը և հանդարտութիւնը տիրում էին այնտեղ։ Ճրագների և կանթեղի թոյլ լոյսով ես տեսայ մի փոքրիկ եկեղեցական պատկեր և մի սև խաչ, որոնք կախված էին պատի վրա։ Պարզ աղքատութիւն է երևում այս ողորմելի ննջարանում, բայց ինչ հարստութիւններ, ինչ փարթամ զարդարանք կարող են փայլ աւելացնել այնտեղ, ուր սաւառնում են փառքը և պատիւը։ Վարդապետները ցոյց տուին ինձ պատի հիմքի խորքում փոքրիկ խորշեր. այդտեղ թափված էին վանքի պաշտպանների, կանանց, երեխաների սպիտակ կամ դեղնած, սրերով ջարդած կամ գնդակներով ծակծկած գանգերն ու ոսկորները... Պաշարման բոլոր մանրամասնութիւնները, սոսկալի պայթիւնը մի կողմում, սարսափելի կոտորածը միւս կողմում անցան իմ աչքերի առաջևով։ Ինձ թւում էր թէ լսում եմ կորստի հեծեծանքը, երեխաների լացը, թնդանօթների որոտները և տեսնում եմ վանքի՝ արիւնից մածուցիկ դարձած հողը, և երեխաների ու կանանց փորոտիքը, որոնք ցրված են այս ու այն կողմում...

Անքուն անցկացրի ես ամբողջ գիշերը և երբ լսվեց զանգակի առաջին հարուածը, որ առաւօտեան ժամերգութեան էր հրաւիրում, շտապեցի դուրս գալ վանքի բակը։ Արշալոյսը բացվել էր։ Առաւօտեան մշուշից խոնաւացած էին զանգակատան պատերը. նրանց վրայից կաթ-կաթ ընկնում էր ջուրը՝ ինչպէս անբարբառ տանջվող սրտի արտասունքներ՝ ցնցված և արիւնով ներկված հողի վրա...

Լ.

ընդունել քաղաքային ընտրողներին և տալ նրանց ամսականներ՝ ձայնաւորների ընտրութիւններին մասնակցելու համար:

—

Ինչպէս հաղորդում են ֆինլանդական լրագիրները, նորերս Ֆինլանդիայից Յունաստան գնացին գթութեան քոյրեր՝ բժշկի հետ միասին, պատերազմի դաշտում վիրաւորվածներին օգնելու համար:

—

Մենք աւիթ ունեցանք տեսնելու յունաց մի լրագրի մէջ՝ պատերազմի դաշտում հերոսի հըռչակ ստացած գնդապետ Սմօլենցի պատկերը. նա դեռ շատ երիտասարդ է, վերին աստիճանի գեղեցիկ դէմքով և արտայայտիչ աչքերով: Վելեստինայի հերոսը նկարված է ձիու վրա, պատերազմական զգեստով:

—

Լսում ենք, որ մինիստրութեան կողմից Թիֆլիս է եկել երիտասարդ Պօլօվցեվ՝ գաղթականների հարցը ուսումնասիրելու նպատակով:

—

Լսում ենք, որ շուտով ֆիլօքսերաջինջ խըմբերից մէկը պէտք է կարճ ժամանակով ուղևորվի Շուլավեր, խաղողի հիւանդութիւնների ըըմըշկութեան եղանակը ագարակութեան ցոյց տալու նպատակով:

—

Մի պարոն, Բ. Առաքելեանց, ուղարկել է մեզ հետևեալ նկատողութիւնը՝ տպագրելու համար. «Կիրակի օրերը պէտք է լինել Խօջիվանքի գերեզմանատանը և տեսնել՝ թէ ինչ խայտառակութիւններ են լինում այնտեղ. գործարաններում բանող հոլաքարցի հարիւրաւոր բանւորներ, կիրակի օրերը, դեռ լոյսը չը բացված, գլխապատառ թափվում են գերեզմանատուն և, տամնեակներով գերեզմանների վրա նստոտած, սկսում են թուղթ խաղալ: Խաղում են մինչև երեկոյ, և դրա հետ միասին անըրևակայելի խօսքերով հայհոյում միմեանց, որոնց մէջ մասնաւորութեան չեն տրվում և գերեզմաններում ամփոփված փտած ոսկորները: Եւ զարմանալին այն է, որ մեր քահանաներից ոչ մէկը պարտք չէ համարում այդ մասին մի և է խօսք ասել, չը նայելով, որ շատ անգամ իրանց ներկայութեամբ են կատարվում այդ ամօթալի դէպքերը:»

—

Կովկասում այս տարուանից հիմք է դրվում երկրագործական մի նոր և օգտաւէտ պաշտօնի, այն է երկրագործական ինստրուկտորի պաշտօնի: Ինստրուկտորին յանձնվում է երկրի մի փոքր շրջան, ցիցաւ մի գաւառ կամ մի քանի գաւառամասեր, որտեղ պէտք է նա պարբերաբար շրջի և տեղական երկրագործական կարիքների համար հոգայ: Առ այժմ ինստրուկտորները պէտք է զբաղվեն խաղողի հիւանդութեան բժշկելու գործով, մինչև կը մշակվեն նրանց գործունէութեան և միւս բաժիններ:

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Ապրիլի 17-ին հայոց եկեղեցական ծխական դպրոցի դահլիճում կայացաւ՝ դերասան Յովսէփ Կարինեանի ղեկավարութեամբ, մեր թատրասէրների երկրորդ ներկայացումը, ռուսերէն և հայերէն լեզուով, յօգուտ հայ գաղթականների: Դահլիճը ծայրէ ծայր լի էր ընտիր հասարակութեամբ: Ռուսաց լեզուով խաղացին «Милый Юноша» կօմեդիան, իսկ հայերէն «Ոճրագործ» մենախօսութիւն, 2 պատկերով, որ կատարեց դերասան Կարինեան: Մեզ մնում է յայտնել շնորհակալութիւն թէ պ. Կարինեանին, որը գործի գլուխն էր և թէ յարգելի տիկիններ Փիրումեանին, Խարազիլեանին և օրիորդներ՝ Թարասեանին և Սըրմաքէշեանին, որոնք ամեն ջանք գործ դրեցին մուտքի աջողութեան համար:»

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Լսում ենք, որ գիւղատնտես Գ. Նաւասարդեան որոշել է այստեղ մի քանի դասախօսութիւն կարդալ վազերի հիւանդութեան, այգեգործութեան, գինեգործութեան և չերամապահութեան մասին, և դիմել է ուր հարկն է թոյլտւութիւն ստանալու: Ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն այդ ձեռնարկութեան:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պօլսից «Standard» լրագրին հեռագրում են. «Գտնված է մի նամակ, որ գրել է Յովսէփ Յոնան իր սպանվելուց քիչ առաջ: Ինչպէս յայտնի է Յոնան, Անգլիական նպաստոյ յանձնաժողովի գործակալն էր և սպանվեց Սղերդում, (Թիւրքերից): Նամակից երևում է, որ Սղերդի իշխանութիւնները, որոնց մէջ են տեղական դատաստանական քննիչը և նոյն ինքն դատաւորը, իմանալով թէ Յոնանը մի մեծ գումար է ստացել յանձնաժողովից և պիտի բաժանէ կարօտեալներին, կանչել են իրանց մօտ, և սպառնալիքներով աշխատել են նրա ձեռքից խլել այդ փողը: Յոնան մերժել է, և այդ դէպքից քանի մի օր վերջը նրան գտան կողոպտված և սպանված: Այս փաստերը հաղորդված են բրիտանական դեսպանատան ի գիտութիւն»:

—

Թօքատի կոտորածների մասին: Շատ ճիշդ է նկատում մի ֆրանսիական լրագիր, թէ յոյն-թիւրքական պատերազմը բոլորովին մոռացնել տուեց Թօքատի վերջին կոտորածները: Եւ զարմանալի չէ, քանի որ նա մոռացնել է տուել ամբողջ հայոց հարցը: Յայտնի է, որ սուլթանը մեծամեծ խոստումներ արաւ Եւրոպային թէ յանցաւորները պէտք է խստութեամբ պատժվեն, և մի անգամ քննիչ յանձնաժողով ուղարկեց Թօքատ: Այժմ, ինչպէս հաղորդում են Թօքատից ֆրանսիական «Sémaphore» լրագրին, ոչ մի տեղիք չը կայ յուսալու, թէ արդարութիւնը կը գործադրվի: Կ. Պօլսից ուղարկած քննիչ յանձնաժողովը, չը նայելով որ 200 մարդ է բանտարկել, բայց ուրիշ հոգս չունի, բացի այն, որ կոտորածների իսկական յանցաւորներին ազատի պատժից: Այժմ ապացուցվել է, որ կոտորածները կազմակերպել է «Մաչ-ալլահ» գաղտնի ընկերութիւնը, որ հիմնվել է իսլամի պաշտպանութեան և գեավուրներին բնաջինջ անելու համար: Այդ ընկերութիւնը ուղարկել է Թօքատի շրջակայքի բոլոր գիւղերը գրաւոր հրաման կատարելու հայերին, աւելացնելով, որ այդ հրամանը ինքն սուլթանն է տուել: Մայօր Բիւլման կարողացել է ձեռք բերել այդ կարևոր դօկումենտը: Ամենամեծ մեղադրանքներ ծանրանում են մութեսարիֆի, տեղական զօրապետի, և գըլխաւոր ոստիկանապետի վրա:

—

Մուշից, ապրիլի 15-ից և 20-ից ստացված նամակները հաղորդում են, թէ այս տարի, չը նայելով անցեալ տարվայ առատութեան, կրկին լսվում են թանգութեան ձայներ: «Հացի արժէքը սովորական գնից օրէցօր կը բարձրանայ: Ցնային անասունների ուտեստը սպառելու վրա է, և երկիւղ կայ, որ կենդանիները սովամահ կարող են լինել: Դեռ կայ երկու արշին ձիւն. ցուրտը սաստիկ է: Ցաւալի է ըսել, որ խեղճ գիւղացիները ստիպված են գիւղէ գիւղ, շալակով յարդ և խոտ փոխադրել, տաւարների համար. բոլոր գիւղերը լիքն են հարկապահանջներով. թէ ապառիկ մնացած, թէ ներկայ, և թէ առաջիկայ տարվայ տուրքերը այս տարի են ժողովելու: Գըրել և պատմել կարելի չէ, թէ ինչ տեսակ չարչարանք, խայտառակութիւն, և զզուանք կը կրէ խեղճ ժողովուրդը հարկահանների ձեռքից: Դրանց գլխաւորներն են Ռահման և Ցաֆօր զաֆթիաները. իրենց քաղցր խօսքը խաչի հայհոյանքն է. արդէն գիւղացին անկարող է վճարել այդ պահանջը, թէկուզ մորթեն ալ. քանի որ չունի՝ ծոցելից պիտի տայ: Եւ այդ պատճառաւ սկսեցին այժմ աները, դռները քանդել, ու վրայի փայտերը տանել տուրքերի տեղ: Ցրօնք գիւղում քանդեցին Պօղէի աները. պիտի քանդվեն ուրիշ շատ աներ ալ»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏԻՑ

—

Կամաւորի պատմածը: Նորերս Յունաստանից, պատերազմի դաշտից Օդէսա վերադարձած մի կամաւոր հետևեալ տեղեկութիւններն է հաղորդում իր և իր ընկերների մասին:—Նա գնաց Յունաստան 150 կամաւորների հետ միասին. նրանց հագցրին յունաց ազգային շորեր և մի յոյն օֆիցերի ղեկավարութեամբ, ստիպեցին քանդել Վօլօյի մօտ գտնվող կամուրջները: Կամաւորներին աջողվեց քանդել երկու կամուրջ, բայց երբ մօտեցան երրորդին, նրանց վրա յարձակվեց թիւրքաց մի գունդ, որը թւով մի քանի անգամ աւելի էր: Կամաւորներին անխնայ կերպով կոտր-կոտր արեցին և հրացանի բռնեցին: 150 հոգուց միայն չորս հոգի կարողացան փրկվել, այն էլ երեքը վիրաւոր, միայն չորրորդը կարողացաւ ազատվել և գալ Օդէսա: Սպանվածների թւում կային Մօսկվայի համալսարանի երկու ուսանողներ:

Էպիրոսում սպանվածները: Յունաց ազբիւրներից ստացած տեղեկութիւններին նայելով, Էպիրոսում, պատերազմի ամբողջ տեսողութեան ժամանակ սպանվել են 500 յոյներ: Եթէ այդ է յունաց ամբողջ զոհաբերութիւնը պատերազմի գլխաւոր կենտրոններից մէկում, —կաւելացնենք մենք—դա այնպիսի փոքր թիւ է, որ շատ էլ մեծ գաղափար չէ տալիս յոյն զօրքի անձնուիրութեան մասին:

Թիւրք գայմագամները: Վօլօ, Լարիսա և Տրիկալլա քաղաքներում թիւրքերը արդէն մտցրել են թիւրքաց քաղաքացիական վարչութիւն: Այդ քաղաքներում գայմագամներ են նշանակված թիւրքաց նախկին հիւպատոսները: Ցոյս ունենք, որ Եւրոպայի «արդարութիւնը» չի թոյլ տայ այդ գայմագամներին երկար շարունակել թիւրքական անտանելի իշխանութիւնը յունաց մի նահանգի մէջ, որը արդէն ընտելացած սահմանադրական իշխանութեան, անկարող կը լինի դիմանալ օսմանեան բռնակալութեան:

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻՑ

—

Բուխարեստ, մայիսի 1 ին

Յոյն-թիւրքական պատերազմի ներկայ դրութիւնը մի հանելուկ է: Իրերի վիճակը այնպէս է, որ կարծես պատերազմը դեռ այսուհետև պէտք է սկսվի: Չը նայելով, որ յոյները ամեն տեղ յետ են նահանջել, բայց նրանք կռուել են քաջաբար և յետ են քաշվել անհամեմատ մեծ թւի առաջ:

Հաղորդում են, որ Կ. Պօլիս մօտ 60,000 վիրաւորվածներ են բերված պատերազմի դաշտից: Թիւրքիան շարունակում է զինվել, երկիւղ կրելով, որ կարող են ընդհարումներ սկսվել և ուրիշ տեղերում: Յունաստանը այս օրերը ստացաւ Ֆրանսիայից 40,000 հրացան, իսկ Բելգիան, որ գնահատում է Վիլհելմի համակրութիւնը, չը կատարեց Յունաստանի պատուէրը:

Աթէնքից ստացված լուրերին նայելով Բալլին երիտասարդ, կրթված անձն է. նրան հաւատում են. նա քաջ է, եռանդուն և մեծ ժողովրդականութիւն է վայելում: Բալլիսի քաղաքականութեան դէմ են Դիլիաննիսի կուսակիցները: Սրանք ասում են, թէ Բալլիսը մի կողմից բանակցութիւններ է սկսել պետութիւնների հետ, իսկ միւս կողմից զինվում է մեծ արագութեամբ: Բալլիսի պաշտպանները պատասխանում են շատ կծու կերպով, ասելով թէ Դելիանիսը, ընդհակառակը, պատերազմ էր յայտնում առանց պատրաստված լինելու:

Կոնստանդինի իշխանը օրինակելի և անձնազոհ զինուորական է, սակայն նրա ներկայութիւնը, յոյների կարծիքով, վնասում է պատերազմի գործին, որովհետև ամենավճռական րօպէներում յոյները ստիպված են լինում յետ քաշվել, որպէս զի յանկարծ թագաժառանգը գերի չընկնի, կամ նրա անձը վտանգի չենթարկվի:

Լ.-ի

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ուրմիա, ապրիլի 20-ին

Անցեալ երկուշաբթի օր յանկարծ լուր տարածվեց, թէ Թուրք ամբոխը յարձակվել է քաղաքիս հրէաների թաղի վրա և կոտորում ու թալանում է նրանց: Ուրմիում սուտ լուրեր սրանկի նման առաջ կը գան, բայց, դժբաղդաբար, այս անգամ մի իրողութիւն էր: Ամեն մարդ, հետաքրքրված, փողոցներում հարց ու փորձ էր անում և ամբողջ քաղաքը շփոթված ու վերիվայր յուզված էր, մանաւանդ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը, որ Թավրիզի դէպքերի մի կրկնումը սպասում էր այստեղ ամեն օր: Հալածանքը մի վատ հրէայի յիմարութեան անխուսափելի հետևանքն էր, և կարող էր 3—4 հարիւր տնից բաղկացած խարայէլեան գաղթականութեան խայտառակ բնաջինջ լինելուն պատճառ դառնալ, եթէ չէյխ-իւլ իսլամ Միրզա-Հիւսէյին Աղան իսկոյն և եթ միջամտելով, իր սէյիդների օգնութեամբ, դէպքը իր սաղմի մէջ խեղդելու չը ձեռնարկէր: Երկու հրէաներ մի օր և է խնդրով միմեանց հետ գժտվում են և մինը փողոց դուրս գալով՝ սկսում է հաւար կանչել թուրքերին՝—«Հաւէք, այս տան հրէան մի թուրք երեխայ մորթեց և արիւնը խմելուց յետոյ թաղեց իր պարտիզում».—իսկոյն խառնվում է թուրք ամբոխը և լուրը բերնից բերան, կայծակի արագութեամբ հաղորդվում է ամբողջ ժողովրդին: Հրէաները, սարսափահար, մտնում են իրանց աներն ու խրճիթները, սպասելով սպառնացող օրհասին: Կուսակալ Զաֆէր-Սալթանան արդէն մի շաբաթ առաջ մեկնել էր այստեղից Թավրիզ և փոխանորդը բոլորովին անկարող էր զսպել կատաղի ամբոխը. մնում էր մի յոյս միայն ահաբեկված հրէաների փրկութեան համար և այն էլ կրօնապետի միջամտութեան վրա էր հիմնված: Վերջապէս ամենակրիտիկական րօպէին վրա է հասնում նա 2—3 հարիւր սէյիդներով և բազմութիւնը մեծ ակնածութեամբ գլուխ տալով նրան՝ ցրվում է: Գիշերը խաղաղ անցկացաւ և հետևեալ օրը հրէաների խանութները փակված մնացին:

Դէպքը արդէն հաղորդված է Ատրպատականի ընդհանուր կառավարիչ Էմիր-Նիզամին, որն իսկոյն ամենախիստ հրամաններ և հրահանգներ էր տուել տեղիս Նայիբ-Իւլ-Հիւքումէին, այն է՝ «չը թողնել բնաւ, որ այդ տեսակ դէպքեր վերակրկնվեն և եթէ պատահելու էլ լինեն, իսկոյն ձերբակալել խռովարարներին և հրացանի բռնել նրանց հրապարակով. և մինչև անգամ քաղաքի թուրքերի թաղը ամբողջովին կործանել թնդանօթահարութեամբ. իսկ եթէ, հակառակ այս վերջնական հրամաններին, կրկին որ և է դէպք պատահելու լինի, այն ատեն Ուրմիոյ բոլոր սէրքէրդէներ,—զինուորական ու քաղաքացիական պաշտօնեաներ,—պատասխանատու պիտի համարվեն և շղթայակապ Թավրիզ պիտի տարվեն դատաստանի ենթարկելու»:

Այս խստութիւնն իր բարերար ազդեցութիւնն ունեցաւ և այժմ քաղաքը խաղաղված է կրկին:

Արգօս

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻՑ

—

Ռուսճուք, ապրիլի 29-ին

Յունա-թրքական պատերազմը կը շարունակվի. առ այժմ յաղթութիւնը թրքաց կողմն է: Ընդհանուրի կարծիքը այս է թէ՝ յոյնը չը պիտի կարողանայ ցամաքի կողմանէ երկար դիմադրել թիւրքին: Առ այժմ չենք կարող գուշակել թէ՝ վերջնականապէս ո՞ր կողմը յաղթող պիտի հանդիսանայ: Սակայն սա կատարեալ ճշմարտութիւն մը է թէ՝ յոյները շատ եռանդութեամբ ու ոգևորութեամբ կը կռուին: Նոյն իսկ Ռուսճուքէն հինգ օր առաջ «Փօղէֆ-Կարլ» շոգենաւով մեկնեցան դէպի Յունաստան 40 կամաւորներ. յոյս կայ թէ՝ մի քանի օր վերջ կրկին բաւական թւով գացողներ պիտի գտնուին: Դոքա բոլորն էլ աղքատ դասակարգի կը պատկանին ու դոցա բոլոր ծախքերը տեղւոյս յոյն հասարակութիւնը կը հոգայ: Անկեղծ խօսելով, յոյն ժողովուրդը գրեթէ իր կարողութենէ աւելի օգնած է ու կօգնէ իր դատին ի նպաստ: Քաղաքիս մէջ մի քանի անգամներ հանգանակութիւններ եղան, ու առատաձեռն նպաստներ հաւաքվեցան:

Վայրկեան մը այդպէս երևակայենք թէ՝ յոյները յաղթվեցան: Միթէ կը կարծէք որ նոքա հանգիստ պիտի մնան. միթէ չէք կարծեր որ մօտ ապագայի մէջ կրկին պիտի ապստամբին. բարեսիրտ յոյն մը այսպէս խօսեցաւ իսկ, երբ պատերազմի խնդիրը բացվեցաւ. «Մենք մեծ յոյս ունենք, թէ պիտի կրնանք թիւրքին դիմադրել ու նոյն իսկ յաղթել, եթէ եւրոպական պետութիւնները հեռուէն միայն դիտեն ու չը խառնվեն մեր գործին:» Ահա այդպէս ոգևորութեամբ կը խօսի իւրաքանչիւր յոյն անհատ, և ինչպէս որ լինի պատերազմի վախճանը, անոնց սրտերուն մէջ հայրենասիրութեան անշէջ կրակը վառ պիտի մնայ միշտ:

Յ. Գէորգեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ինչպէս երևում է, սուլթանը այժմ կամենում է նոյն իսկ Կրետէի ինքնավարութիւնը խլել: Ահա ինչ է ասել նա նորերս մի դիպլոմատի. «Ներկայ պայմաններում, անկարելի է մտցնել Կրետէում ինքնավարութիւն, որովհետև նա կը դարձնի քրիստոնեաներին կղզու լիակատար տէր: Թիւրքիայի ամբողջ մահմեդական ազգաբնակութիւնը սպասում է, որ յաղթական պատերազմից յետոյ՝ կամրանայ կառավարութեան իշխանութիւնը, այս պատճառով, եթէ կրետական մուսուլմանները ենթարկվեն քրիստոնեաների իշխանութեան, ամբողջ Թիւրքիայի մահմեդականների զայրոյթը կը գրգռվի: Իսկ եթէ մեծ պետութիւնները պնդեն Կրետէի ինքնավարութեան վրա, այն ժամանակ ես նախամեծար կը համարեմ, որ կղզին միանայ մի բարեկամ պետութեան հետ այն պայմանով, ի հարկէ, որ մահմեդականների վիճակը միանգամայն ապահով լինի»:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Народъ» լրագրի ֆելիետոնիստը պատմում է հետևեալ դէպքը, որ տեղի ունեցաւ Մոսկվայում. Բոլշայա-Նիկիտսկայա փողոցով, 11 տարեկան մի աղջիկ, թոկով կապած տանում էր մի պառաւ կնոջ. թոկի մի ծայրը կապած էր կնոջ վզից, իսկ միւս ծայրը գտնվում էր աղջկայ ձեռքում: Կինը գնում էր ինչպէս չորքոտանի, ձեռքերի և ոտքերի վրա...

Մէկը աղջիկն էր, միւսը մայրը: Երբ ոստիկանը տեսաւ, անմիջապէս երկուսին էլ տարաւ ոստիկանատուն: Այնտեղ մայրը յայտնեց, որ ինքն է հրամայել աղջկան այդ ձևով իրան տանել Արխանգելսկի տաճարը, այնտեղ իր մեղքերը քաւելու համար: «Այդ կարգադրութիւնը,— աւելացրեց պառաւը, ես ստացայ գիշերս, երազի մէջ»...

***

Մի քանի լրագիրներ հաղորդեցին, որ Էմիլ Զօլան պէտք է շուտով գայ Ռուսաստան, և մտադիր է մի քանի դասախօսութիւններ կարդալ Պետերբուրգում կամ Մոսկվայում: Ցաղանդաւոր գրողը հերքում է այդ լուրը. «Ռուսաստան ես մտադիր եմ գնալ—բայց ոչ այժմ, և ոչ էլ որ և է դասախօսութիւն կատարելու համար: Ես այնտեղ կերթամ իբր մի հասարակ տուրիստ, և ուրիշ ոչինչ»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԵՄԻՑ

ԱԹԷՆՔ, 10 մայիսի: Մինիստր Սկուլուդիս յայտնեց, որ պետութեան պարտատէրերին տոկոսներ վճարել դեռ հնարաւոր կը լինի, այն էլ դժուարութեամբ, բայց ուրիշ որ և է ծանրութիւն, իր ֆինանսների դրութեան պատճառով, երկիրը չէ կարող տանել: Թիւրքաց գրաւումից Թեսալիային պատճառած վնասը հասնում է 20 միլիոնի, էլի 10 միլիոն կը պահանջվի Թեսալիայի ազգաբնակութեանը նպաստներ տալու համար. բացի դրանից, պետական եկամուտները պատերազմի սկզբից պակասեցին 30 միլիոնի չափ:

ԽԱԼԿԻԴԱ, 10 մայիսի: Թիւրքերը, անդադար խախտելով թշնամական գործողութիւնների դադարման որոշումը, շարունակում են արշաւանքը: Երեքշաբթի նրանք յարձակում գործեցին յոյների վրա Ֆուրկէի մօտ, չորեքշաբթի—Ցարիցայի մօտ: Յոյները յետ քշվեցին դէպի Լամիա: Արքայորդու գլխաւոր բանակը փոխադրված է Թերմոպիլ, ուր գտնվում են նոյնպէս գարիբալդիականները:

ԿԱՆԷՑԱ, 10 մայիսի: Մայիսի 8-ին Կրետէից հեռացաւ յունական զօրքերի վերջին վաշտը: Մի քանի թնդանօթներ չը վերցրին, որովհետև այդ թնդանօթները պատկանում են ապստամբներին:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 10 մայիսի: Այն համբերատարութիւնը, որով եւրոպական մամուլը անիրագործելի յայտարարեց Թիւրքիայի առաջարկած խաղաղութեան պայմանները, մեծ տպաւորութիւն գործեց կառավարչական շրջանների վրա: Այդ պատճառով քննվում է այդ պահանջները կրճատելու հարցը:

Բ. Դուռը պաշտօնապէս տեղեկացրեց դեսպաններին, թէ պատերազմական երկու բեմերի վրա էլ դադարեցրած են թշնամական գործողութիւնները:

ՊԱՐԻԶ, 10 մայիսի: Հերքվում է ֆրանսիական դեսպան Կամբոնի հրաժարականի և Թիւրքիայի ու Ֆրանսիայի մէջ դիպլոմատիական յարաբերութիւնների խզման լուրը:

ԱԹԷՆՔ, 10 մայիսի: Հէնց որ կը դրվեն խաղաղութեան պայմանները, պատգամաւորների ժողովը կը գումարվի:

ԼՕՆԴՕՆ, 11 մայիսի: «Times» լրագրին Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ դեսպանները հրահանգներ ստացան չընդունել Բ. Դրան պահանջները Թեսալիան գիջելու մասին: Իսկ թեսալիական սահմանի ռազմական ուղղումն կարող է ընդունվել. կապիտուլիացիայի վերացումն անկարելի է, բայց մի քանի փոփոխութիւններ գուցէ ունեցող դաշնագրերի մէջ և դաշնագիր կապելը՝ յանցաւորներին յանձնելու մասին՝ հնարաւոր են: Դեսպանները բոլորը միասին հաղորդում են իրանց հրահանգները Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստրին:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 մայիսի: Կրետէից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, տեղական եւրոպական շրջանները մեծ նշանակութիւն են տալիս ընդհանուր նահանգապետի շուտափոյթ ընտրութեանը:

ՊԱՐԻԶ, 11 մայիսի: Դեսպանները դեռ ևս չեն յանձնել Բ. Դրան՝ պատասխան-առաջարկութիւնները:—Աթէնքից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Սկուլուդիս, դեսպանների հետ ունեցած խօսակցութեան ժամանակ, յայտնեց, որ Յունաստանը չի համաձայնվի ոչ վարձատրութիւն տալ և ոչ էլ ուղղել սահմանը:

ՎԻԵՆՆԱ, 11 մայիսի: Պետութիւնները որոշեցին, որ ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, թէ անյետաձգելի է Կրետէի գործերը բարեկարգել, կաբինէտները պէտք է շարունակեն իրանց բանակցութիւնները ընդհանուր դիպլոմատիական գործողութիւնների հետ հաւասար:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 12 մայիսի: Կ. Պոլիս բերված յոյն գերիները դիմեցին սուլթանին մի ուղերձով, որի մէջ ջերմ շնորհակալութիւն են յայտնում իրանց հետ շատ լաւ վարվելու համար:

ԿԱՆԷՑԱ, 12 մայիսի: Մայիսի 11-ին Կրետէից ճանապարհ ընկաւ յունական զօրքերի վերջին գունդը, Ստայկոս գնդապետի առաջնորդութեամբ:

ՊԱՐԻԶ, 12 մայիսի: «Temps» լրագիրը հերքում է այն տեղեկութիւնը, որ Էդհէմ-փաշային է յանձնված անմիջական բանակցութիւններ սկսել Յունաստանի հետ: Այդ գործը առաջվա պէս Կ. Պոլսի դեսպանները պէտք է կարգադրեն: Հաստատում են, որ զինադադարի ժամանակամիջոցը կերկարացնվի այն դէպքում, եթէ խաղաղութեան դաշն չը կապվի պայմանաւորված միջոցին:

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 մայիսի: Բարձրագոյն ուկազ. Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Գոլգօվօ-Սարուրովին հրամայված է ներկայ լինել Կառավարչական Սենատում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 մայիսի: Վարշավայի համալսարանի ռէկտոր Կօվալէվսկի արձակվում է ծառայութիւնից, համաձայն իր խնդիրքի:

ՊԱՐԻԶ, 11 մայիսի: «Matin» հաղորդում է, որ Օռլեան դուքսը թողեց 66 միլիոն ֆրանկ բուլղարական Ֆէրդինանդ իշխանին:

«Eclair» հաղորդում է, որ Մէնէլիկ վերանորոգեց բանակցութիւններ դէրվիշների հետ, որպէս զի այդ վերջինները օգնեն նրան հարկաւոր դէպքում Անգլիայի դէմ:

ՊԱՐԻԶ, 11 մայիսի: Պատգամաւորների ժողով: Ներկայ են բազմաթիւ պատգամաւորներ: Գօտիէ հարցապնդում է անում արևելեան գործերի մասին, անցքերի պատմական տեսութիւնն է անում և ցանկանում է իմանալ, թէ ինչ դրութեան մէջ են գտնվում բանակցութիւնները: Հանոտօ պատասխանեց մի ճառով, որը ծափահարութիւններով ծածկվեց:

ԿԱԼԿՈՒՏՏԱ, 11 մայիսի: Հայդերաբադից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, գողացված է հուշակաւոր ադամանդը, որ պահվում էր այնտեղի գանձարանում և նրա տեղ դրված է կեղծ քար: Գողութիւնը խորին տպաւորութիւն գործեց: Պատմում են, որ հայդերաբադեան Նիզամը դիտաւորութիւն ունէր ադամանդը մատուցանել Վիկտորիա թագուհուն՝ նրա յոբելեանի առիթով:

ՀՌՈՄ, 11 մայիսի: Պատգամաւորների ժողով: Մարկիզ Դի Ռուդինի առաջարկում է մինիստրութեան բարեկամներին ձայն տալ Գալլօ Ռուդինիի բանաձևին, որը տեղեկութեան է առնում կառավարութեան յայտարարութիւնը և հաւանութիւն է տալիս դպրոցականական քաղաքականութեանը, որին նա մինչև այժմ հետևում էր: Պատգամաւորների ժողովը, 242 ձայնով 94-ի դէմ քուէ է տալիս կառավարութեան ընդունած Գալլօ-Ռուդինիի բանաձևին: Նիստը փակված է:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Մայիսի 10-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	93	ր.	90 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45	»	90 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37	»	$32^5/_8$ »
Ոսկի — — արժէ . .	—	»	— »
Մաքսային կուպօններ — . .	—	»	— »
Բորսային դիսկօնտ — . .	$5^1/_2$	—	$7^0/_0$ »
$4^0/_0$ պետական ռէնտա	99	»	— »
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.	284	»	— »
— — երկրորդ —	$246^1/_2$	»	— »
$5^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$206^1/_2$	»	—
$5^0/_0$ պետական երկաթուղ. ռէնտա	—	»	— »
$4^0/_0$ ներքին փոխառութեան . . .	$98^3/_4$	—	»
$4^1/_2{}^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$100^7/_8$ »	—	»
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.	—	»	—
$4^1/_2{}^0/_0$ վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	$101^3/_8$ »	—	»
Փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	—	»	— »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները.	$100^3/_8$ »	—	»
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	$101^1/_4$ »	—	»
Օդեսայի — —	100	» —	»
Թիֆլիսի — —	$98^1/_4$ »	—	»
Թիֆլիսի կալ. բանկի $6^0/_0$ — . .	101	»	—
$5^0/_0$ — — — . .	$99^3/_8$ »	—	»
Քութայիսի — — . .	101	» —	»
$5^0/_0$ — — — . .	$99^3/_8$ »	—	»

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՑՆՈՒՄ Է

—

ՄՕՍԿՎԱ. Գ. Տատեան. Ուսանողութեան նամակի մէջ եղած փոփոխութիւնը արված է մեղանից անկախ պատճառով: Դա վրիպակ չէ, և ուրեմն անուղղելի է:

ԵՐԵՒԱՆ. Ա. Օհանջանեանց. Ձեր նամակը, ուղղված Բարեգործական ընկերութեան, չենք տպագրում, որովհետև ընկերութիւնը կարող է օգնել և պահել դպրոցներ միմիայն Կովկասում, իսկ Պարսկաստան կամ մի ուրիշ տեղ՝ ոչ:

ՍԱԼՄԱՍՏ. Արտաւազդ: Խոյից, ձեր ստորագրութեամբ, միայն մի թղթակցութիւն է ստացված խմբագրատանը:

ԺԸՆԵՎ. Ս. Շ. «Ֆրանսիական դեղին գիրքը» վերնագրով թղթակցութիւնը անկարող ենք տպագրել:

—

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱԻՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և ներքին հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ԲՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխայոց հ.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. կանանց հ. չորեքշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ, իսկ $1^1/_2$—2 ժ. երկուշաբթի, երեքշաբթի և հինգշաբթի:

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ:

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեք. հինգշ. և շաբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժ.

Հիւանդանոցումը քիմիական և խուշորացուցական հետազօտութիւններ են անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ 1897—1901 թ. քառամեայ շրջանի համար ձայնաւորների ընտրութիւնը կը կատարվի կիրակի օր, ներկայ մայիսի 18-ին, ընտրողական ժողովում, որ տեղի կունենայ Թիֆլիսի ժողովարանի ամարային բնակարանում, Միքայէլեան փողոցի վրա, Թայիրօվի այգում: Ժողովի սկիզբը առաւօտեան ժամի 8-ին: 1—3

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից.

Ետ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսոն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 14/26 մայիսի, ԱՐՄԷՆԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲՈՒԼ և այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից

Պ ա կ ա ս գ ն ե ր ո վ: Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՎՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեակինսկայա հրապարակ: ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելիտոր Հերշինրօդերին: (№ 16) 17—20

ԲՈՐԺՕՄԻ ԱՊԱԿԷ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պատիւ ունի յայտնել ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ իր

Ներկայացուցչութիւնը

ԵՒ

ԲԱՑԱՌԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԾԱԽԵԼՈՒ

գործարանի գործուածքները Թիֆլիսում և նրա շրջականներում տրված է

ԵԱՐԱԼՕՎ ԵՒ ԱԼԻԽԱՆՕՎ

ինժեներներին, որոնց և պէտք է դիմել թէ պատուէրներով և թէ ամեն տեսակ տեղեկութիւններ ստանալու համար:

Բօրժօմի ապակէ գործարան

կառավարիչ ԱՒԳՈՒՍՏ Վ. ԷՐԿՍԼԵԲԷՆ

Եարալօվ և Ալիխանօվ ինժեներների գլխաւոր գրասենեակը գտնվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ, սեփական տան մէջ (Տէլէֆօն № 9), իսկ շիշերը մեծ քանակութեամբ ծախելու մեծ պահեստը—Պ. ԴՕԼՈՒԽԱՆՕՎԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ, ՎՕԿԶԱԼԻ ՄՕՏ, Իշխան Ջ. Ա. Ջօրջաձէ և Ընկ. Աւետրական Տան գիներների պահեստի կողքին: (№ 51) 3—3

ԿԱԿԱՕ ԲԼՕԿՕՒԻ

ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԽՄԻՋՔ, արկղիկներում, $^1/_1$, $^1/_2$, $^1/_4$ և $^1/_8$ կիլօգրամ: (GRAND PRIX) բարձրագոյն պարգև: Անտվերպէնի 1894 թուի համաշխարհային ցուցահանդիսում:

Գլխաւոր պահեստը՝ դեղարարական ապրանքների բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութիւնը Թիֆլիսում: (№ 6) (ե) 50—50